

ХРОНІЧНЕ ОБСТРУКТИВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ ЛЕГЕНЬ: КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ (GOLD 2017*) (для лікарів сімейної медицини та загальної практики)

Укладачі:

Ю.І.Фещенко — професор, академік НАМН України, Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського.

Ю.М.Мостовой — професор, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова.

Г.В.Демчук — д.м.н., Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова.

* Global Strategy for the Diagnosis, Management and Prevention of COPD, Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD) 2017. Глобальна стратегія з діагностики, ведення та запобігання ХОЗЛ, 2017 р. доступно за посиланням: www.goldcopd.org

Перелік умовних скорочень

GOLD	Глобальна стратегія з діагностики, ведення та запобігання ХОЗЛ
ДАІ	Дозовані аерозольні інгалятори
ЖЄЛ	Життєва ємність легень
ІКС	Інгаляційні кортикостероїди
БАҚД	β_2 -агоністи короткої дії
БАТД	β_2 -агоністи тривалої дії
КХ	Класифікація хвороб
МКХ	Міжнародна статистична класифікація хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я
МХКД	М-холінолітик короткої дії
МХТД	М-холінолітик тривалої дії
mMДР mMRC	Модифікована шкала оцінки задишки Медичної Дослідницької Ради
ОФV ₁	Об'єм форсованого видиху за першу секунду
ПОШвид	Пікова об'ємна швидкість видиху
ТОХ САТ	Тест оцінки ХОЗЛ
ФЖЄЛ	Форсована життєва ємність легень
ФЗД	Функція зовнішнього дихання
ХОЗЛ	Хронічне Обструктивне Захворювання Легень

Посилання: 1. Глобальна стратегія з діагностики, ведення та запобігання ХОЗЛ (GOLD) перегляду 2017 року. Електронний режим доступу: www.goldcopd.org; файл: 2017 GOLD Strategy - 111-20170801-1024-1024.pdf. 2. Європейський центр Міністерства охорони здоров'я України. «Легеня» — всеохоплюючий ресурс України. Електронний режим доступу: www.legeni.com.ua. 3. Наказ МОЗ України № 459 від 03.07.14. Ці/5-433/01/12. Ці/5-433/01/03. наказ МОЗ України № 836 від 16.08.2015. 4. вступна частина медичного запису в електронній формі. 5. Наказ МОЗ України № 459 від 03.07.14. Зміни внесені наказом МОЗ України № 418 від 08.12.2015. 6. Міжнародне стандартне нomenclature (ICD-10). 7. Європейський центр Міністерства охорони здоров'я України. «Легеня» — всеохоплюючий ресурс України. Електронний режим доступу: www.legeni.com.ua. 8. Наказ МОЗ України № 459 від 03.07.14. Зміни внесені наказом МОЗ України № 418 від 08.12.2015.

ХОЗЛ — це поширене захворювання, яке можна попередити та лікувати. Характеризується стійкими респіраторними симптомами та обмеженням прохідності дихальних шляхів через патологічні зміни в них та/або в альвеолах, які спричинені впливом шкідливих часток та газів.

Патологія ХОЗЛ:

Патологічні зміни в дихальних шляхах при ХОЗЛ включають хронічне запалення зі збільшенням числа клітин і медіаторів запалення, кількість яких збільшується у пацієнтів із ХОЗЛ, що повертає клітини запалення із кровообігу, посилює запальний процес і викликає структурні зміни.

Системне запалення присутнє і грає роль у множинних коморбідних станах, виявлених у пацієнтів із ХОЗЛ.

Симптоми ХОЗЛ

- Вік > 40 років.
- Хронічний кашель:
  - періодичний або щодня, продуктивний або непродуктивний.
- Хронічне виділення мокроти:
  - будь-яке хронічне виділення мокроти може вказувати на ХОЗЛ.
- Задишка, яка:
  - прогресує (з часом погіршується);
  - персистує (наявна кожен день);
  - погіршується при фізичному навантаженні.
- Історія впливу факторів ризику:
  - куріння;
  - промисловий пил та хімікати.

Постановка діагнозу ХОЗЛ

Діагноз ХОЗЛ має бути підтверджений спірометриєю: зменшення співвідношення ОФВ₁/ФЖЄЛ < 0,7 після прийому бронхолітика свідчить про обмеження повітряного потоку.

Роль спірометрії в ХОЗЛ

- підтвердження діагнозу ХОЗЛ;
- оцінки тяжкості обмеження повітряного потоку;
- визначення прогнозу пацієнта: наслідки, такі як госпіталізація та смертність; як швидко прогресує зниження легеневої функції;
- прийняття рішення про корекцію та/або зміни в підходах до лікування.

Оцінка тяжкості обмеження повітряного потоку при ХОЗЛ (GOLD 1–4)

У пацієнтів з ОФВ₁/ФЖЄЛ < 0,7

GOLD 1 , легка	ОФВ ₁ ≥ 80% від належного
GOLD 2 , помірна	50% ≤ ОФВ ₁ < 80% від належного
GOLD 3 , тяжка	30% ≤ ОФВ ₁ < 50% від належного
GOLD 4 , дуже тяжка	ОФВ ₁ < 30% від належного

КЛІНІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ. ЛІКУВАННЯ

Розподіл пацієнтів відповідно до груп ABCD згідно з оцінкою симптомів та ризику загострень.

1. Оцінка симптомів згідно з тестом з оцінки ХОЗЛ (ТОХ) та модифікованої шкали для оцінки тяжкості задишки Медичної дослідницької ради (мМДР) — mMRC

Тест з оцінки ХОЗЛ (ТОХ) — САТ

Я взагалі не кашляю	0	1	2	3	4	5	Я кашляю постійно
У мене в грудях зовсім немає мокроту (слизу)	0	1	2	3	4	5	Мої груди повністю заповнені мокротою (слизом)
Мені зовсім не тисне в грудях	0	1	2	3	4	5	Мені дуже сильно тисне в грудях
Коли я йду під гору або підіймаюся сходами на один марш, я не відчуваю задишки	0	1	2	3	4	5	Коли я йду під гору або підіймаюся сходами на один марш, я відчуваю дуже сильну задишку

Я займаюсь будь-якими домашніми справами без обмежень	0	1	2	3	4	5	Я займаюсь домашніми справами з великими обмеженнями
Виходячи з дому, я почуваюся впевнено, незважаючи на моє захворювання легень	0	1	2	3	4	5	Виходячи з дому, я почуваюся невпевнено через захворювання легень
Я міцно сплю	0	1	2	3	4	5	Я погано сплю через захворювання легень
У мене багато енергії	0	1	2	3	4	5	У мене зовсім немає енергії
Сума балів							
< 10		Мало симптомів ХОЗЛ					
≥ 10		Багато симптомів ХОЗЛ					

Модифікована шкала для оцінки тяжкості задишки Медичної дослідницької ради (мМДР) — mMRC

Бали	Опис
0	Задишка виникає лише при дуже інтенсивному навантаженні.
1	Задишка при швидкому підйомі на поверх або при ходьбі вгору.
2	Задишка примушує мене ходити повільніше, ніж люди мого віку, або з'являється необхідність зупинки при ходьбі в своєму темпі по рівній місцевості.
3	Задишка примушує робити зупинки при ходьбі на відстань близько 100 м або через декілька хвилин ходьби по рівній місцевості.
4	Задишка робить неможливим вихід за межі свого будинку або з'являється при одяганні і роздяганні.
< 2	Мало симптомів ХОЗЛ
≥ 2	Багато симптомів ХОЗЛ

Оцінка симптомів

C

mMRC 0–1

CAT < 10

Мало симптомів

D

mMRC ≥ 2

CAT ≥ 10

Багато симптомів

A

mMRC 0–1

CAT < 10

Мало симптомів

B

mMRC ≥ 2

CAT ≥ 10

Багато симптомів

2. Оцінка ризику загострень

Загострення ХОЗЛ — гостра подія, що проявляється погіршенням респіраторних симптомів та призводить до застосування додаткової терапії:

- Легке загострення — збільшення терапії короткодійними бронходилататорами
- Загострення середньої тяжкості — збільшення терапії короткодійними бронходилататорами, антибіотиками та/або ОКС
- Тяжке загострення — що потребує госпіталізації або звернення за невідкладною допомогою.

Анамнез і кількість загострень за попередній рік

C

≥2 або ≥1 (що веде до госпіталізації)

D

≥2 або ≥1 (що веде до госпіталізації)

A

0 або 1 (що не веде до госпіталізації)

B

0 або 1 (що не веде до госпіталізації)

Комбінована оцінка згідно з симптомами та ризиком загострень

C Мало симптомів, високий ризик	D Багато симптомів, високий ризик	≥2 або ≥1 (що веде до госпіталізації)	Анамнез і кількість загострень за попередній рік
A Мало симптомів, низький ризик	B Багато симптомів, низький ризик	0 або 1 (що не веде до госпіталізації)	
mMRC < 2 CAT < 10	mMRC ≥ 2 CAT ≥ 10		
Симптоми			

Класифікація ХОЗЛ

Згідно зі «Звітом про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу, за 20__ рік»

Шифр за МКХ-10	Діагноз
J.44	Інші хронічні обструктивні хвороби легень

Класифікація ХОЗЛ

Шифр за МКХ-10	Діагноз
J.44.0	Хронічна обструктивна хвороба легень з гострим процесом в їхніх нижніх відділах
J.44.1	Хронічна обструктивна хвороба легень в період загострення, невизначеного генезу
J.44.8	Інша уточнена хронічна обструктивна хвороба легень
J.44.9	Хронічна обструктивна хвороба легень, не уточнена

Лікування ХОЗЛ в залежності від групи хворих

Група хворих	Препарати	Коментарі
A	БАҚД, або МХҚД, або МХТД, або БАТД	Бронходилататор: короткодійчий або тривалодійчий
B	МХТД, або БАТД, або МХТД+ БАТД	Бронходилататор тривалодійчий або подвійна бронходилатаційна терапія
C	МХТД,* або БАТД+ МХТД, або ІКС/БАТД** (наприклад, Симбікорт Турбухалер)	* Пацієнти з персистуючими загостреннями отримують вигоду від додавання другого тривалодійчого бронходилататора ** Пацієнти з персистуючими загостреннями отримують вигоду при використанні ІКС/БАТД (наприклад, Симбікорт Турбухалер)

D	МХТД+ БАТД,**** або ІКС/БАТД*** (наприклад, Симбікорт Турбухалер), або ІКС+БАТД + МХТД, або МХТД	*** Старт лікування з ІКС/БАТД (наприклад, Симбікорт Турбухалер): • БА+ХОЗЛ; • високий рівень еозинофілів крові **** Пацієнтам, у яких на терапії МХТД+БАТД розвиваються загострення, рекомендовано 2 варіанти терапії: • переведення пацієнта на ІКС/БАТД (наприклад, Симбікорт Турбухалер) • збільшення об'єму терапії до ІКС+БАТД+МХТД
----------	--	---

- Вибір типу інгалятора проводять індивідуально, спираючись на відчуття пацієнта.
- **Обов'язковим є дотримання правильної техніки використання інгалятора.**
- При призначенні бронхолітиків перевагу надавати препаратам тривалої дії.
- Комбінація бронхолітиків тривалої дії МХТД+БАТД покращує ОФВ₁ та зменшує симптоми (рівень доказовості А), знижує частоту загострень (рівень доказовості Б) ефективніше, ніж монотерапія.
- **ІКС рекомендують пацієнтам з частими загостреннями.**
- **Комбінація ІКС/БАТД більш ефективна, ніж окремі компоненти, по відношенню до покращення функції легень, стану здоров'я і зниження частоти загострень у пацієнтів від середнього до вкрай тяжкого ХОЗЛ із загостреннями в анамнезі (рівень доказовості А)**

Препарати для лікування ХОЗЛ

Препарат	Інгалятор (мкг)	Небули (мг/мл)	Таб. Капс.	Режим дозування
β₂-агоністи короткої дії (БАКД)				
Сальбутамол	100	2,0/2,0 2,5/2,5 небули		Інгалятор: 1–2 інгаляції одноразово, 2 інгаляції 4 рази на добу (максимум 8 інгаляцій на добу). Небули: 2,5–5 мг до 4 разів на день
Фенотерол	100			Інгалятор: 1–2 інгаляції одноразово, 2 інгаляції 4 рази на добу (максимум 8 інгаляцій на добу). Небули: 2,5–5 мг до 4 разів на день
β₂-агоністи тривалої дії (БАТД)				
Формотерол	12			1 інгаляція 2 рази на добу
Сальметерол	25			2 інгаляції (2x25 мкг) 2 рази на добу
Індакатерол	150, 300 капсула			Інгаляція 1 капсули 1 раз на добу. Максимальна доза — 300 мкг 1 раз на добу.

Препарат	Інгалятор (мкг)	Небули (мг/мл)	Таб. Капс.	Режим дозування
М-холінолітики тривалої дії (МХТД)				
Тіотропій	2,5 18 (капс.)			2 вдихи (2x2,5 мкг) 1 раз на добу Інгаляція 1 капсули 1 раз на добу
МХТД/БАТД				
Умеклідinum/ вілантерол	55/22			1 інгаляція 1 раз на добу
Тіотропій/ олодатерол	2,5/2,5			2 вдихи (2x2,5 мкг) 1 раз на добу
Глікопіроній/ індакатерол	50/110 (капс.)			Інгаляція 1 капсули 1 раз на добу
БАКД/МХКД				
Фенотерол/ іпратропій	50/20	0,5/0,25 в 1 мл, Фл 20, 40 мл		1–2 вдихи 3–4 рази на добу; Розчин для інгаляцій — при нападах бронхоспазму — 1,0–2,5 мл (до 4 мл) з фізіологічним розчином
Сальбутамол/ іпратропій		2,5/0,5 Амп. 2,5 мл		1 амп 3–4 рази на добу
Метилксантини				
Теофілін			100 мг 200 мг (капс.) 300 мг	200–350 мг 1–2 рази на добу
Інгаляційні глюкокортикостероїди (ІКС)				
Будесонід, (наприклад, ПУЛЬМІКОРТ Турбухалер)	100, 200			400 мкг 2 рази на добу
Флутиказон	125, 250			250 мкг 2 рази на добу
ІКС/БАТД				
Флутиказон/ Сальметерол	500/50			1 вдих 2 рази на добу
Будесонід/ Формотерол (наприклад, СИМБІКОРТ Турбухалер)	320/9 160/4,5			1 вдих 2 рази на добу 2 вдихи 2 рази на добу